

РАДНИЧКЕ НОВИНЕ

ОРГАН СРПСКЕ СОЦИЈАЛНЕ ДЕМОКРАТИЈЕ

УРЕДНИШТВО
И
АДМИНИСТРАЦИЈА
НАЛАЗЕ СЕ
У ШТАМПАРИЈИ
„ГУТЕНБЕРГ“

Број 5 пара

Излазе сваки дан

Питање парламентаризма

Када су *Радничке Новине* у своје броју од 22 октобра пребациле влади што у своје време није била сазвана Народна Скупштина у редован сазив и што она ретко ради, *Самоуправа* је, пошто је наше излагање пропратила неоправданим примедбама, одговорила овако:

„Народна Скупштина у садашњем свом саставу је распуштена, и то по жељи опозиције. Народна Скупштина је свој редовни живот угасила, она је престала да живи. Она се може, до нових избора и нове Народне Скупштине васкрснути само за невољу, само у ванредним приликама, само услед ванредних потреба земаљских. И зато она може још живети само као ванредна Скупштина, само као ванредан сазив њен. А докле ће трајати ванредан сазив? Донде док трају ванредне прилике и ванредне потребе које су га изазвале и које су наређене изборе народних посланика најпре обуставиле, па после *de facto* и уништиле“.

На приговор да се Народна Скупштина по Уставу састаје сваке године 1 октобра, *Самоуправа* је одговорила: „тако је кад је Народна Скупштина пре тога распуштена, онда сасвим по Уставу може бити да се Народна Скупштина не састане 1 октобра у редован сазив.“

Ми смо својим чланком покренули једно питање, које је у правној теорији, бар код нас, спорно. *Самоуправа* пак у своје одговору нама покушала је да га реши врло просто, с логиком чије конзеквенце могу бити и опасне а не само контрадикторне. Стога је врло важно за нашу уставну и парламентарну праксу пречистити положај данашње Народне Скупштине, одредити правни карактер и функционални значај њен као законодавног тела.

Не може се уопште рећи да је данашња Народна Скупштина престала да живи. Она је распуштена, али није замењена новом. Према томе њен мандат није угашен, јер по Уставу и распуштена Скупштина, у извесним случајевима, као што је онај из чл. 59. Устава став IV који говори о полагању заклетве новог краља на Устав, може да врши акте Скупштине која није распуштена, чија је егзистенција с атрибутима, које јој Устав одређује, неоспорима и несумњива. То исто излази и из чл. 54. Устава последњи став, где се говори о распуштању Скупштине. Акт распуштања није једностран акт, он је везан са наредбом за нове изборе. Шта то значи? Значи да распуштена Скупштина постоји као Скупштина, парламенат, све докле се не избаци нова Скупштина. Ако би се узело друкчије, онда би се морала усвојити теорија о прекиду континуитета законодавног тела, што

би негирало суштину права парламентаризма. Суверенитет народа, који је принцип и представничке демократије, не може бити стање које се прекида већ само које траје. Иначе би краљ с владом могао представљати и вршити законодавну власт!

Може бити речи о томе: да ли распуштена Скупштина има сва права и дужности законодавног тела докле се не избере нова? На то питање, по нашем мишљењу, мора се одговорити потврдом. Пошто акт распуштања Скупштине не значи акт уништења или промена њених функција, пошто је он само један формални акт промене политичких односа а не и акт који мења биће законодавног тела, то се и распуштена Скупштина не може сматрати као један апстрактни појам, као функција; напротив њој се морају признати сви атрибути законодавног тела докле год постоји т. ј. докле се не замени новом Скупштином.

Не може се уопште претпоставити да под данашњим Уставом може законодавна власт у извесним моментима бити ограничена актима управне власти тако да шеф управне власти, који је у монархијама и законодавни чинилац, апсорбује у себи, или бар репрезентује и законодавну власт, зато што је земља „остала“ без парламента, односно с парламентом који није пуноважан зато што нису обављени избори за нову Скупштину! Код нас мора да постоји јуна законодавна власт. По нашем Уставу њу врше краљ и Народна Скупштина. Ниједнога момента земља не може бити без Народне Скупштине. Прерогативе краљеве не смеју нићи у сверу права и дужности које Устав одређује Народној Скупштини, а да се не поремети њихов регулисани однос на штету парламентарног режима.

Мало је теже питање: да ли данашња Скупштина мора бити искључиво у ванредном сазиву; да ли се она морала сазвати 1 октобра у редован сазив?

Самоуправа мисли да данашња Скупштина, због ванредних прилика, мора бити у ванредном сазиву, те је и назива, погрешно, ванредном Скупштином. (Као да може бити редовне и ванредне Народне Скупштине? Народна Скупштина може бити само у редовном и ванредном сазиву, или из редовних, односно ванредних избора, а не и редовна или ванредна скупштина као н. пр. скупови акционарских друштва којима се додељују различни задатци. Уосталом, овај погрешан израз могао је доћи и случајно). Међутим *Самоуправа* тврђење је погрешно. Сваке године, по Уставу, Скупштина мора бити у одређено време, 1 октобра, сазвана у редован сазив.

Само Скупштина из ванредних избора која се конституише у ванредном сазиву пре 1 октобра па онама буде распуштена нема редовног сазива, или скупштина из ванредних избора која замењује скупштину из редовних избора распуштена пре истека своје четворогодишње периоде, у ванредном сазиву свом за време од 2 месеца пре 1 октобра, не мора се сазвати у редован сазив 1 октобра, пошто она може да се конституише и у ванредном сазиву, јер у овом случају дан њеног конституисања обично падне после 1 октобра. Али да свака скупштина која траје бар толико времена за које се и у које се мора решити буџет, треба да буде и у редовном сазиву, излази из последњег става чл. 101. Устава где стоји: „Редовни сазив Народне Скупштине не може се закључити док Скупштина не реши државни буџет.“ Решење буџета је везано за редовни сазив Народне Скупштине. Изузима се случај ако је претходна Скупштина из редовних избора распуштена пре него што је решила буџет; тада о буџету може решавати и скупштина из ванредних избора у ванредном сазиву.

НА БРЗУ РУКУ

За правнике

Кад један послодавац, својом усменом или писменом наредбом, избаци раднике из свог подuzeћа одједном, без ранијег ошката у одређеном року, онда се зна шта бива са њим: по Закону о радњама, он има да им плати накнаду штете. Али кад други један послодавац, који је још уз то донео тај закон, својим указом о мобилизацији, избаци одједном раднике из својих подuzeћа ња, рецимо, машинисте претвори у касале, а њихове породице остави на улици голе, босе и гладне: да ли је тај послодавац дужан да им својим радницима накнаду плати, или бар да ли је дужан повесити мало рачуна о незаштешеним породицама својих радника?

СТРДЉЕЊЕ...

Чудни људи!

Јутрошња Трибуна пише један уводни чланак у коме позива наш свет да буде стрпљив и у коме се чуди његовом очекивању брзих успеха. „Такви очекују, да Руси већ сада буду пред Бечом и Пештом, а Французи пред Берлином.“

Смешни људи, доиста! Чуде се што наивна публика верује сад и очекује данас ствари у које их је та исти Трибуна још пре шест месеци уверавала! Зар није још прошле године Трибуна, у друштву са оним сецикесама и лажовчинама из *Новости*, доносила бар сто пута ванредна издања са телеграмима како су Руси већ под Пештом и свега 50—60 километара пред Берлином?

А када смо ми устајали одлучно против таквих кретенизама и говорили свету да дође к себи и да озбиљније схвати овај колосални рат, онда су нас плачкаши из Трибуне и *Новости* оптуживали као велеиздајнике и као непријатеље нападеног Српства!...

Борба у Дарданелима Кад ће се решити

Талијански лист *Месаџеро*, који излази у Риму а црпи своја обавештења из кругова Тројнога Споразума, саопштава да ће нови напад на Дарданеле бити предузет тек кад савезници превуку тамо војску од 300.000 људи. Напад ће почети једновремено са одавно спреманом француско-енглеском офанзивом против Немца која ће ангажовати аустро-немачке силе толико да се неће моћи ни на који начин послати Турцима помоћ преко Србије.

При другом нападу на Дарданеле, како уверава овај римски лист, узеше свакако учешћа и неке од балканских држава.

Македонска комелија

Какви су наши шовинистички листови

Поводом валандовскога инцидента, један извесан број грађана у Скопљу одржао је збор са кога је послао изјаву лојалности и поданичке верности српској влади а претње Бугарској. Међу овим потписницима налази се *Тодоловић*, кафеџија код „Париза“.

Међутим, пре неколико недеља, шовинистички лист *Новости*, писао је неколико бесомучних уводних чланака у којима је нападао и сумњично бугарског посланика Чапрашкова што је, путујући кроз Скопље, одсео у хотелу страшног бугарског бунтовника — Тодоловића, кафеџије код „Париза“...

Шта се ради у Крагујевцу

Диферанти свуда исти

Месо за крагујевачки гарнизон и све војне болнице издају диферанти Урош Симић и Ђока Михаиловић. Болничка комисија за пријем меса, у сталној војној болници, састављена од вишег апотекара Воје Мирковића, доктора Александра Ђирића и комесара Младена Игњатића, 2. марта утврдила је да су диферанти хтели да протуре и месо од болесне стоке. Они су рекли у своје извештају да је „говече тако болесно да се могло то и споља констатовати“. То само није могао да констатује марвени лекар велики пријатељ лифераната!!

Та је комисија утврдила „да се на том говечету налази један велики абцес који је јако заударео и кад је тај абцес расечен из њега је исцурело око 2 литра кроз поквареног гноја“.

Комисија је ово покварено болесно месо са актом упутила гарнизонару, очекујући јамачно да лиферанти буду кажњени за један велики злочин, покушај тровања и убијања болесника. Али лиферанте није ни глава заболела. Гарнизонар је примио извештај бацио га у фијоку, наредио да се болесно месо замени здравим, вратио болесно месо лиферанцима да га они дају

СИНОЋНИ ТЕЛЕГРАМИ

Код Београда

Крагујевац, 4 априла. *Трећег овог месеца непријатељева артилерија извадила је неколико метака на београдски град и на положаје код Београда. Једна наша батерија одмах је ућушкала непријатеља*

Енглеска издаје благајничке бонове

Лондон, 1 априла. — *Од данас ће се емитовати бонови благајнице са роком од 3, 6 и 9 месеца и са утврђеним интересом.*

Јапан све више уцењује Кину

Лондон, 2 априла. — *„Њу-Јорк Хералду“ јављају из Пекинга да Јапан износи нове захтеве Кини, желећи да има базе за своју флоту у кинеским пристаништима Жутог Мора.*

Торпедован енглески пароброд

Лондон, 2 априла. — Листови јављају, да је енглески пароброд „Армиган“ торпедован код лађе, која служи за кулу светлиљу, у Нордхиндеру. Од 22 лица од посаде спасло се 11.

Упорне борбе Француза и Немаца

Париз, 3. априла. — Величанствена акција, после које смо постали господари целокупног гребена Епаржа, јесте победа, која по поузданости метода и интензивности офанзиве, личи на ону, која нас је одвела на врх Хартмансвалдеркофа, али је значајнија ако се узме у обзир ангажоване снаге и средства непријатеља. Немци су са те високе и страховито утврђене позиције, која доминира свима околним висоравнима за 70—80 метара, грозили још од 16 септембра нашој безбедности и ометали развој наших операција. Стрмина и клизавост овог положаја принудила нас је да га лагано освајамо узастопним налетима и поред немачких против-напада. Десета немачка дивизија, попуњена свежим трупама, имала је тај незахвални задатак да изгуби Епарж и поред своје велике храбрости, и поред изричних заповести да се одржи по сваку цену, и поред ужасних сметња од одсечних, раскаљаних стрмина, по чијем су блату газили наши војници и поред изобилног материјала из Меца.

Немачки генералштаб, решен на све жртве да само очува овај доминирајући гребен, дао је максимум отпора и није ништа занемарио само да осигура чврстину трупа, идући у томе чак дотле, да за топове привезује митраљезе. Сада ми гледамо са висине тих неосвојивих позиција, на којима су уништене најбоље немачке дивизије, нашег непријатеља, а тај смо резултат постигли наневши му двапут веће губитке него што смо ми имали. Та победа потврђује све јачу надмоћност наше војске. Ко је надживео овакве борбе зна да је наш тријумф обезбеђен и да је већ отпочео. Таква сигурност је најлепша почаст, коју благодарна Француска може да укаже палим херојима на Епаржу. (Хавасова Агенција).

Цепелини над Енглеском

Лондон, 3 априла. — Рајтерова Агенција јавља из Њукастла да се један цепелин појавио у 8 часова увече изнад Блита. Држало се у први мах, да је то био какав енглески дирижабл, али се убрзо зачуше експлозије и приметиле огромни пламенови; 8 бомби је бачено на Драмлингтон, Бедингтон и Сетон, = једна једина је експлодирала. По том се це-

после војницима и грађанима, а лиферанте отпустио да иду с миром кући да и даље лиферују рђаво и болесно месо за спрске хероје!

Али није ово први пут да ови лиферанти дају болницма покварено месо. Они су већ и раније неколико пута ухваћени у овсм злочину, али им нико није ништа чинио. Велике количине поквареног меса, које ови лиферанти нису могли ником протурити затрпане су у земљу.

Ми износимо овај пример као један доказ више о моралу, честитости и патриотизму српских лифераната. Њихов патриотизам огледа се у тровању српских радника и сељака, који гладни и болни, изнурени и упропашћени, већ четврту годину ратују за што веће кесе оваквих лупежа лифераната. Њихова отаџбина то је њихова кеса.

За то ми и довикујемо оваквим људима! пфуј лупежи и убице овог упропашћеног народа. За то ми и износимо свету радничком и сиромашном да види за кога ратују, за кога издржавају државу и за кога раде.

А један од ових крагујевачких лифераната *Урош Симић још и народни посланик!* Жалостан посланик, бедан човек! И тај ће колико сутра да развали вилице, до душе не у Скупштини јер ће тамо бити мутав, већ ван ње о своме патриотизму и поштењу!

Несрећна је земља и народ у њој кад једна клика бездушних капиталиста лупежа може да упропашћује, на све могуће начине, народ и још да та клика разбојника у фраку у Народној Скупштини „говори у име народа!“ Али и томе мора једном доћи крај. Нека радне народне масе не губе уверење да није далеко време кад ће се учинити крај владавине пљачкаша и разбојника капиталистичких.

ЛЕКАРСКА ПЉАЧКА

Сузбијају заразу прескупим визитама

Из Ужица нам јављају ово:

Овди, као и у другим местима, зараза бесни, само можда у већем обиму. Једно време нисмо имали ни лекара, јер су сви били болесни. Тако исто ни у апотекама се нису могли добити многи лекови, нарочито пак она средства која се најчешће употребљују против пегавца, повратне грознице и осталих актуелних болести. Због тога је, до скоро, варош била у очајном положају.

Сад, изгледа, тифусна опасност опада. Али смрт и даље односи своје жртве, међу њима и оне које би се могле спасти да су лекари савеснији и хуманији. Они су подигли цене својим визитама, и сиромашан свет *айсолушно нема* могућности да се лечи. Општина нема свога лекара, а лекови су опет скупи. Ваљда да надокнаде оно што су за време свога боловања изгубили, неки лекари просто пљачкају болеснике наплаћујући визите по 10, 15, 20 чак и 30 динара. То нарочито практикује Д-р Јоца Милосављевић, затим Д-р Спира Димитријевић и неки Д-р Берман. *Поменути Д-р Милосављевић најлакше је једном војнику из XII пука II позива за 15 визита 600 динара!* Лечио га је од пегавца, од кога поглавито спасава нега, а не поглед и реч лекара који хоће да осури своју жртву. Има маса примера такве врсте. Цела ва-

рош ће потврдити ове наше наводе. Ако не сумњамо у њихове лекарске способности, морамо да се револтирамо на бездушну пљачку коју врше у својој дужности, јер је то данас нарочито готово исто што и злочин.

И док сматрамо за дужност да жигушемо овакве срамне појаве, које су недостојне узвишеног лекарског позива, дужни смо да истакнемо ревност, пажњу и савесност, управо хуманост (која је, нажалост, terra incognita код многих наших лекара) Д-р Ердељца, окр. физикаса и младога Д-р Драг. Бујића, који, према поступцима својих колега које смо поменули, заслужују збиља поштовање. Штета је само што је Д-р Ердељца оптерећен и сувише послом у болницама заједно с аустријским лекаром Д-р Вајсом, који би многим нашим лекарима могао бити добар пример, а Д-р Бујић мора ускоро да иде у свој пук, — јер Д-р Димитријевић, чија болница у ствари не функционише и Д-р Милосављевић, који данас нема много посла око операција, ако продуже као до сада, могу још више да депримирају свет који се мучи и кад је здрав, а камо ли данас када свака кућа има болесника. Отуда није чудо што понеко, гњеван, равнодушно прима умирање наших лекара који су данас необично важан фактор за ублажавање последица рата.

НАРОДНА СКУПШТИНА

4 април

На данашњој седници била је и свршена је прва тачка дневног реда: извештај верификационог одбора, који је примљен и по коме су оглашени за посланике кандидати што по реду долазе за умрлим посланицима.

Друга тачка дневног реда такође је брзо и без дискусије свршена: одобрени су вирмани по буџету министарства просвете ради отварања и издржавања већег броја основних школа.

Трећа тачка: извештај скупштинске анкете која је извијала злоупотребе са лиферовањем опанака војсци, изазвала је дужу дискусију, која ће се наставити и идуће седнице. Данас је говорио прво министар војни, који је изјавио: да је предмет о лиферацији опанака предат *нарочитом* наследнику (а што не судској истражној власти?) и да ће, *ако се истрагом утврди да до некога има кривице*, дотична лица бити предата суду; 2) да за *контролисање* набавка нових Влада пристаје на један стални скупштински одбор, али 3) да Влада не може пристати на парламентарно анкетирање *досадањих* набавака док рат траје!..

После министра војног говорили су и тражили *брзу и савесну* истрагу и суђење лиферантима и њиховим помагачима г.г. Драгутин Пећић, Радослав Агатоновић, Драгољуб Аранђеловић, Никола Марковић и Димитрије Машић.

Идуће седнице ће говорити друг Лапчевић.

Папрена заклетва

Још једна врста шпекулације

Због времена у коме смо, маса туђих грађана прелазе у српска поданства. По објављеном указу, они *морају* да положе и заклетву; а за њу *морају* и да плате. А колико? Онолико, колико који поп затражи...

Веле да је многи поп намлатио за овај посао подоста пара и ударио темељ бар за једну кућу. С тога многи одлажу и избегавају заклетву.

Да би се избегао неспоразум нека заинтересовани потраже поповски ценовник.

пелин упутио Тину бацивши, две бомбе на Кентон, у коме су раниле једног циклисту; шест бомби је бачено на Валсенд; у коме је букнуо пожар на четири места, по том се пепелин упутио пут мора.

Немци торпедовали холандски пароброд

Лондон, 3 априла. — Један немачки подморски брод торпедовао је и потопио холандски пароброд „Катвик“, који је био укотвљен код лађе, која служи за кулу светлиљу, код Нордхиндера. Људство је спасено. Тај пароброд је путовао из Ротердама у Балтимор. У Холандији је због тога велика раздженост и захтева се пуна накнада од Немачке.

ЈУТРОШЊИ ТЕЛЕГРАМИ

Руске бравуре у Источној Галицији

Петроград, 4 априла. 2 с. у јутру. — У источној Галицији, у пределу Ченковица 1 априла наше извиднице пробиле су се кроз непријатељеву жицу од гвожђа и неустрасимим нападом на бајонет потисле су Аустријанце из два реда ровова; у овој бриљантној акцији непријатељ је имао релативно знатних губитака. Заробили смо 3 официра и 58 војника.

На Карпатима се поти снег

Петроград, 4 априла. — У Карпатима кише су последњих дана изазвале отапање снега; Дњестар је нашоао за 4 метра, а потоци који силазе с планина представљају бујице без икакве бране.

Плен у Пшемислу

Петроград, 4. априла. 2 сата у јутру. — *Инвентар артилеријског материјала заплена у Пшемислу износи укупно 1010 топова. Држи се да ће се наћи још која десетина. Зна се да се Аустрија до последњег времена није служила челиком при ливењу својих топова и већ 1909 она је понова наоружала своју артилерију топовима од бронзе, чији је начин фабриковања био понос за аустријску технику. Услед тога већина топова заплених у Пшемислу су од бронзе и има их 235 градских, 352 пољских, од којих 28 брзометних; зрућа великог калибра представљена су с 4 хаубице од 12 палача и 8 хаубица са 24 сантиметра.*

У шврђави је било 116 блиндираних радова, од којих 48 куйола за топове свију калибара, почевши од пољских па до топова од 6 палача; 48 блиндираних радова за одбрану бокова. Запленили смо више од 60.000 топовских зрна и преко 20.000.000 пушчаних метака, а тако исто и топове од гвожђа од 295 од којих је већина у добром стању, али старог система.

Немачки авијатичари бацили 180 бомби

Петроград, 4 априла. — Непријатељски авијатичари били су нарочито активни у пределу Острољенке, Новогорода и Чеканова. Ескадриле од дванаест до петнаест аероплана свака бациле су до 180 бомби на вароши и села над којима су легеле, али при свем том призвеле су готово незнатну штету; жртава није било. Наши авијатичари одговорили су на немачке нападе бацајући још веће бомбе.